

Sygn. akt I Cz 116/13

POSTANOWIENIE

Dnia 13 marca 2013 roku

Sąd Okręgowy w Elblągu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący : SSO Arkadiusz Kuta

po rozpoznaniu w dniu 13 marca 2013 roku

na posiedzeniu niejawnym w Elblągu

sprawy z wniosku R. O.

z udziałem K. S.

o podział majątku

na skutek zażalenia uczestniczki

od postanowienia Sądu Rejonowego w Braniewie

z dnia 12 lutego 2013 roku , sygn. akt I Ns 490/12

postanawia : oddalić zażalenie .

UZASADNIENIE

W sprawie o podział majątku z wniosku R. O. z udziałem K. S. uczestniczka zażądała zwolnienia od kosztów sądowych w całości i ustanowienia pełnomocnika . Twierdziła , że nie posiada środków na pokrycie kosztów wynikających z ustanowienia pełnomocnika , wynoszących około 3.600 zł , a sprawa jest skomplikowana i bez fachowej pomocy nie będzie w stanie bronić swoich praw .

Sąd Rejonowy w Braniewie , postanowieniem z dnia 12 lutego 2013 roku , oddalił wniosek uczestniczki w całości .

Ustalił Sąd pierwszej instancji , że uczestniczka mieszka z dziesięcioletnią córką , utrzymuje się z wynagrodzenia za pracę w kwocie 3.575 zł brutto (2.448 zł netto) oraz alimentów w kwocie 400 zł , a nadto jest współwłaścicielką domu o powierzchni 78 m² i nieruchomości rolnej o powierzchni 1.0693 ha . Uczestniczka ponosi wydatki na utrzymanie domu w kwocie 423 zł , spłaca raty kredytów w wysokości 1.466 zł , koszty dojazdu do pracy i na zajęcia dodatkowe dziecka (tenis , język angielski , muzyka i basen) w kwocie 600 zł , koszty zajęć dodatkowych córki w wysokości 530 zł , a dodatkowo w sierpniu poniosła koszty rehabilitacji w kwocie 1.050 zł . Uczestniczka korzysta z samochodu użyczonego przez rodziców i ponosi wszystkie koszty jego eksploatacji .

Wskazał dalej Sąd pierwszej instancji na normę art. 102 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych – zwolnienia od kosztów sądowych może domagać się osoba fizyczna , która złożyła oświadczenie , że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny . Oświadczenie uczestniczki nie daje zaś podstaw do uznania , że nie jest w stanie ponieść tych kosztów bez uszczerbku dla kosztów koniecznych utrzymania siebie i córki . Posiada ona stałe dochody z wynagrodzenia i alimentów . Ponosi także szereg wydatków , ale zwolnienie od kosztów stanowi pomoc dla osób , które z uwagi na ich trudną sytuację materialną nie mogą ich uiścić bez uszczerbku w koniecznych kosztach . Osoba ubiegająca się o zwolnienie od kosztów powinna zatem czynić oszczędności we własnych

wydatkach , ograniczyć wydatki niebędące niezbędnymi i w ten sposób przygotować się do postępowania – świadoma , że pociąga ono za sobą wydatki i są one przynajmniej równorzędne z innymi wydatkami . Nie można uznać , że koszty sądowe ponosi tylko ten kto posiada nadwyżki ze swoich środków , czy oszczędności . Uczestniczka musiała się liczyć z koniecznością uregulowania spraw majątkowych po ustaniu małżeństwa skoro od uprawomocnienia wyroku rozwodowego do złożenia wniosku o podział majątku upłynął rok i siedem miesięcy i gromadzić w tym celu środki pieniężne . Środkami takimi uczestniczka dysponuje skoro deklarowała spłatę udziału wnioskodawcy . Ponadto po rozwodzie został sprzedany samochód stanowiący współwłasność stron , a uzyskanymi środkami strony podzieliły się . Sąd pierwszej instancji zwrócił także uwagę na wydatki uczestniczki na zajęcia dodatkowe córki , których nie można uznać za niezbędne dla koniecznego utrzymania . Ponadto zestawienie dochodów wnioskodawczyni z deklarowanymi wydatkami wskazuje na uzyskiwanie dochodów niewskazanych w oświadczeniu bądź oświadczenie o wydatkach nie odpowiada prawdzie .

Jak chodzi o wniosek o ustanowienie pełnomocnika to przywołano art. 117 §§ 2 i 5 k.p.c. – osoba niezwolniona od kosztów sądowych może się domagać ustanowienia adwokata lub radcy prawnego jeżeli złoży oświadczenie , z którego wynika , że nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia pełnomocnika bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny , przy czym sąd uwzględni wniosek jeżeli udział pełnomocnika w sprawie uzna za potrzebny . Złożone przez uczestniczkę oświadczenie nie wskazuje by nie mogła pokryć wynagrodzenia pełnomocnika bez uszczerbku koniecznego utrzymania siebie i córki . Poza tym udział pełnomocnika w sprawie nie jest potrzebny . Sposób formułowania pism procesowych przez uczestniczkę jak i jej postawa w toku rozprawy wskazuje na zdecydowane i konsekwentne prezentowanie swojego stanowiska i rozumienie zasad rządzących postępowaniem cywilnym , a przedmiot postępowania nie należy do zawiłych .

W zażaleniu wniesionym od powyższego postanowienia K. S. domagała się jego uchylenia i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania . W uzasadnieniu przyznaje skarżąca , że na początkowym etapie postępowania korzystała z fachowej pomocy prawnej jednak wynagrodzenie , którego zażądał pełnomocnik przekroczyło jej możliwości finansowe i wypowiedziała pełnomocnictwo . Obecnie wspomaga się bezpłatnymi poradami prawnymi przy przygotowywaniu pism procesowych . Sprawa jest dla niej szczególnie skomplikowana , między innymi z tej przyczyny , że nieruchomości której dotyczy spór jest obciążona hipotekami , a w orzecznictwie istnieją rozbieżności co do sposobu podziału i rozliczeń wzajemnych . Ponadto wnioskodawca oczekuje podziału majątku z wykorzystaniem w zakresie nieruchomości narzędzi egzekucyjnych , a wobec faktu , że skarżąca w domu tym mieszka z małoletnią córką sytuacja jest dla niej skomplikowana . Odmowa ustanowienia pełnomocnika pozbawia ją możliwości walki o należny majątek pozostały po małżeństwie . Odnośnie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych przekonuje skarżąca , że Sąd powinien oceniać jej aktualną sytuację majątkową , a nie sytuację potencjalną . Jak wynika z przedłożonych oświadczeń od dłuższego czasu utrzymuje się z córką jedynie dzięki wsparciu najbliższej rodziny . Wydatki ponoszone na zajęcia dodatkowe córki uznaje skarżąca za konieczne albowiem część z nich córka rozpoczęła jeszcze w trakcie małżeństwa zainteresowanych , a część z nich kontynuuje by rozładować stres związany z rozstaniem z ojcem . Pozbawienie córki tych zajęć spowoduje zbędną zmianę w jej dotychczasowym życiu co w konsekwencji można nazwać uszczerbkiem w zakresie utrzymania rodziny . Skarżąca twierdzi , że nie stać jej na ponoszenie kosztów związanych z postępowaniem gdyż wiązać by się to musiało z koniecznością zaciągnięcia kolejnej pożyczki na co nie stać ani jej , ani jej bliskich .

Sąd Okręgowy zważył , co następuje :

Zażalenie K. S. okazało się bezzasadne i podlegało oddaleniu .

Sąd odwoławczy nie dostrzega w zaskarżonym orzeczeniu wad przypisywanych mu przez skarżącą , poza chybioną oceną sprawy jako nieskomplikowanej co do istoty . Przyznanie racji K. S. odnośnie zawiłości postępowania o podział majątku pozostałego po ustaniu małżeńskiej wspólności ustawowej z R. O. nie stanowi jednak samoistnej przesłanki dla ustanowienia pełnomocnika . Niezbędne jest ustalenie , że osoba wnioskująca o udzielenie pomocy prawnej „ z urzędu ” nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny (art. 117 § 2 k.p.c.) . Wymóg ten odnosi się do wnioskodawców , którzy nie uzyskali

zwolnienia do kosztów sądowych . K. S. pozostaje w takiej sytuacji wobec nieuwzględnienia jej wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych . Postanowienie Sądu Rejonowego w Braniewie o oddaleniu obu wniosków zaskarżono w całości . Stąd zagadnienie zasadności zwolnienia od kosztów sądowych pozostaje aktualne . Zwolnienia takiego oczekiwać może osoba , która nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny (art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych – tekst jednolity z 2010 roku Dziennik Ustaw Numer 90 pozycja 594 ze zmianami) . Przesłanki dla zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika dla osoby niezwolnionej są oczywiście zbliżone , a odróżnia je punkt odniesienia – koszty , których pokrycie godzić ma w takie z wydatków na utrzymanie własne wnioskodawcy i utrzymanie jego rodziny , które są wydatkami niezbędnymi do poniesienia . Stąd kluczowe ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji są wspólne dla obu wniosków i dotyczą prowadzenia przez K. S. gospodarstwa domowego z małoletnią córką , wysokości dochodów netto z wynagrodzenia za pracę w kwocie niespełna 2.500 zł oraz pobierania 400 zł tytułem alimentów , wydatków na utrzymanie domu (423 zł) , rat zobowiązań pieniężnych (1.466 zł) , kosztów dojazdów (600 zł) i kosztów zajęć dodatkowych córki (530 zł) oraz stanu majątku , to jest udziału we współwłasności domu i gruntu rolnego (niewiele ponad hektar) i wreszcie korzystania z samochodu używanego przez rodziców . W zażaleniu ustaleń tych skarżąca nie kwestionuje . Ustosunkowując się jedynie do zarzutu odnośnie wiarygodności oświadczenia majątkowego , według którego wymienione wydatki przekraczają deklarowane dochody (suma wynagrodzenia za pracę i alimentów nie przekracza 3.000 zł) , wspomina o utrzymywaniu się dzięki wsparciu najbliższej rodziny . Jest to informacja zdawkowa , pozostawiająca oświadczenie majątkowe niewiarygodnym . Powinnością K. S. było wykazanie wszystkich dochodów i źródeł utrzymania . Pomięła tymczasem istotną , choć bliżej nieokreśloną ich część . Jeżeli nadto nieznana jest wysokość wydatków na bieżące utrzymanie to nie można ustalić bilansu źródeł utrzymania i wydatków , a więc nie wiadomo czy wydatki związane z postępowaniem sądowym (czy to na koszty sądowe , czy wynagrodzenie pełnomocnika) pociągną za sobą uszczerbek w wydatkach koniecznych .

Trafne są także uwagi Sądu pierwszej instancji odnośnie możliwości zgromadzenia środków na pokrycie wydatków związanych z podziałem majątku skoro powszechna jest wiedza o powstawaniu takich kosztów w toku postępowania sądowego oraz potrzebie jego przeprowadzenia po ustaniu małżeństwa . Wymowne było zatem wskazanie , że wyrok rozwodowy uprawomocnił się w czerwcu 2010 roku . Argument skarżącej o nieoczekiwanym pominięciu przez wnioskodawcę „ trybu polubownego ” nie ma znaczenia rozstrzygającego . Zawilości podziału dorobku , w którego skład wchodzi nieruchomości obciążona hipoteką , przez byłych małżonków pozostających jednak współdłużnikami z tytułu szeregu zaciągniętych zobowiązań , nie znosi zawezwanie do próby ugodowej czy prowadzenie mediacji . To prawda , że Sąd pierwszej instancji odniósł się w ten sposób do potencjalnego stanu majątkowego uczestniczki , która część z dochodów mogła zaoszczędzić w dłuższym okresie czasu , nie uszczuplając środków na wydatki niezbędne dla utrzymania siebie i córki . W tym kontekście przypominał także o stanowisku K. S. odnośnie możliwości zgromadzenia środków na spłatę udziału R. O. w majątku wspólnym . Są to jednak wywody poprawne , uwzględniające powszechny i obligatoryjny charakter kosztów sądowych i bezzasadność oczekiwania , że powinność ich poniesienia będzie traktowana jako drugorzędna względem innych wydatków , chyba że są one konieczne . W zakresie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych sama wnioskodawczyni przykładą zresztą istotną wagę do zagadnienia potencjalnego – na obecnym etapie postępowania nie była przecież zobowiązana do poniesienia jakichkolwiek kosztów sądowych .

Wyważone argumenty przedstawił Sąd pierwszej instancji odnośnie charakteru wydatków na zajęcia dodatkowe dziecka zainteresowanych . Podkreślając autonomię osoby wnioskującej o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika w wyborze wydatków , które zechce pokrywać , trzyma się Sąd litery prawa , według której uwzględnienie wniosków dotyczy jedynie osób nie mogących sprostać wydatkom na koszty lub wynagrodzenie pełnomocnika bez uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania własnego i rodziny , a nie kosztach celowych , potrzebnych czy wskazanych .

Mając na uwadze powyższe , na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. , zażalenie oddalono .